УДК 811.581'366.587(045)
DOI https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.41.2.15

Мерзлюк Д. О.,
старший викладач кафедри китайської філології
Київського національного лінгвістичного університету

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КАТЕГОРІЇ ЕКСПЕРІЄНТИВНОСТІ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Анотація. У статті розглянуто семантичні особливості аспектуальної категорії експерієнтивності в сучасній китайській мові. Сучасні дослідження семантики категорії аспектуальності визначають такі основні змістові компоненти експерієнтивності, як фактичність, результативність, відокремленість дії від моменту мовлення, кратність, невизначеність часу завершення та ретроспективна точка відліку. Ці компоненти визначають місце експерієнтивної категорії в аспектуальній системі сучасної мови, реалізовуються у взаємодії граматичного показника з синтаксичними засобами. У статті проаналізовано реалізацію цих семантичних компонентів експерієнтивного значення в китайській мові, зокрема реалізацію цих компонентів за допомогою морфологічного показника 过 guo. Категорія експерієнтивності презентує певну ситуацію як таку, що мала місце невизначену кількість разів (як мінімум один раз) відповідно до моменту мовлення або до іншого референтного часу. Таким чином, особливістю висловлень із граматичним показником експерієнтивності в китайській мові є характеризування певного об'єкта, надання або приписування йому певного досвіду. У сучасних дослідженнях категорії аспектуальності експерієнтивне (або екзистенційне) значення розглядається в межах категорії перфекта, тобто визначається як аспектуально-темпоральна категорія. В умовах браку темпоральних морфологічних показників граматичні аспектуальні показники можуть виконувати і функції вказівки на часове віднесення певної ситуації. Основним засобом реалізації експерієнтивної семантики в китайській мові є морфологічний показник 过 guo. Морфема 过 guo може виступати як повнозначне дієслово, модифікатор напрямку дії та як аспектуальний показник. У сучасній китайській мові семантика експерієнтивного маркера 过 guo включає всі визначені компоненти, він вказує на те, що певна подія мала місце в невизначеному минулому як мінімум один раз, при цьому сама ситуація завершена і на момент мовлення або на певний референтний час уже не існує. Водночас у певних контекстах експерієнтивна семантика граматичного показника 过guo може нейтралізовуватися, тим самим цей маркер зближується за своєю функцією з показником реалізації дії 了 le.

Ключові слова: аспектуальність, експерієнтивність, фактичність, кратність, результативність, граничність.

Постановка проблеми. Пропонована стаття присвячена дослідженню семантичних особливостей категорії експерієнтивності в сучасній китайській мові як аспектуальної категорії. У китайській мові бракує граматичних засобів, що безпосередньо реалізують темпоральні значення, тобто відношення часу, коли відбувається певна ситуація, до часу мовлення або до іншого референтного часу. У таких умовах граматичні аспектуальні показники виконують також і функції вказівки на часове віднесення певної ситуації. Граматична категорія експерієнтивності в китайській мові виражає значення, які можуть бути ототожнені з категорією перфекта, що виступає як аспектуально-темпоральна категорія. Відповідно, дослідження семантики експерієнтивності в сучасній китайській мові дає змогу розглянути, яким чином граматичні засоби вираження цієї категорії презентують аспектуальні і темпоральні значення.

Аналіз досліджень. Особливості та характеристики екперієнтивного значення категорії перфекта розглядаються в працях Б. Комрі [5], Дж. Байбі та ін. [4] О. Даля [6]. Є.В. Падучева розглядала семантичні компоненти загальнофактичного екзистенційного значення недоконаного виду [2]; у дослідженні Н.В. Вострікової визначено типології засобів вираження експерієнтивного значення в мовах світу [1]. Як одна з аспектуальних категорій експерієнтивність визначена в праці К. Сміт [9]. На матеріалі китайської мови аналіз експерієнтивності як аспектуальної категорії проведено в працях К. Сміт [9], Ч. Лі та С. Томпсон [7], Дай Яоцзін [10], Р. Сяо та Т. МакЕнері [8]. У праці Тань Аошуан експерієнтивність розглянуто як елемент аспектуально-темпорального комплексу китайської мови [3].

Мета статті – визначити семантичні особливості категорії експерієнтивності в сучасній китайській мові.

Виклад основного матеріалу. Дж. Байбі та ін. визначають експерієнтивне значення як таке, що вказує на певні якості або знання, набуті індивідуумом як результат минулого досвіду [4, с. 62]. Б. Комрі розглядає експерієнтивність як одне зі значень категорії перфекта, визначає її як таку, що вказує на певну ситуацію, яка відбувалася мінімум один раз у певний час у минулому безпосередньо до теперішнього. Як зазнає дослідник, експерієнтивний перфект позначає, що період часу, коли ситуація мала відбуватися як мінімум один раз, включає весь період часу, включаючи теперішній, при цьому не визначаючи (в основній моделі) безпосередньо певний момент у минулому, коли відбувалася ситуація. Таким моментом або періодом часу може виступати будь-який момент або період, який передує теперішньому [5, с. 58–59].

К. Сміт розглядає експерієнтивність (на матеріалі китайської мови) як таку аспектуальну категорію, що триває (поширюється) за межі кінцевої точки ситуації. Такий аспект репрезентує граничну подію, вказує, що кінцевий стан більше не існує. Таким чином, часовий проміжок експерієнтива виходить за межі кінцевої точки ситуації (події) [9, с. 71–72].

Н.В. Вострікова визначає експерієнтивне значення як таке, що описує досвід участі в певній ситуації, що передбачає, що індивід брав участь у цій ситуації невизначену кількість разів, як мінімум один раз [1, с. 1]. Репрезентація цієї аспектуальної категорії вимагає дискретності між кінцевою стадією ситуації та поточним моментом (станом справ). Кінцева стадія ситуації більше не триває.

Ч. Лі та С. Томпсон визнають експерієнтивний аспект у китайській мові як такий, що вказує на те, що певна подія була пережита (випробувана) відповідно до певного референтного часу. Якщо референтний час є невизначеним, то подія була пережита (випробувана) як мінімум один раз у певний невизначений час, найчастіше невизначений минулий час [7, с. 226].

Дай Яоцзін відносить експерієнтивний аспект китайської мови до перфективних, визначаючи його таким, що описує цілісну, неподільну ситуацію, акцентуючи на тому, що ситуація, яка описується у висловленні, була пережита [10, с. 57].

Розглядаючи узагальнено-фактичне екзистенційне значення недоконаного виду Є.В. Падучева визначає такий набір компонентів [2, с. 43]:

– фактичність або екзистенційне комунікативне членування, яке виражається у зв'язку екзистенційності з фактом того, що певна ситуація мала місце;

– результативність – ситуація досягла своєї внутрішньої межі, в певний момент настав її підсумковий стан;

– відокремленість дії від моменту мовлення – підсумковий стан ситуації не зберігся в момент мовлення або в якійсь іншій точці відліку;

– кратність – ситуація, що позначається дієсловом, мала місце як мінімум один раз, тобто один раз і більше;

– невизначеність часу завершення – момент завершення дії та настання підсумкового стану є невизначеним або навіть нереферентним;

– ретроспективна точка відліку, що визначається як ретроспективна позиція спостерігача.

Н.В. Вострікова узагальнює семантичні властивості експерієнтивного значення, визначаючи їх таким чином [1, с. 6]:

1. Із семантичної точки зору речення з експерієнтивним значенням являють опосередковану характеризацію: коли повідомляється, що X хоча би раз брав участь у ситуації P, тим самим мовець приписує X певні знання, властивості тощо.

2. З точки зору референційних властивостей важливим є те, що маємо справу не з індивідуальною подією, а з типовою ситуацією, саме звідси виникає семантика характеризації.

3. Наслідком такого статусу є властивість експерієнтивного значення як нелокалізованість у часі; у мові це проявляється в тому, що форми, які виражають це значення, не часто поєднуються з обставинами часу, що задають вузький часовий інтервал.

4. З точки зору актуального членування в тематичну частину потрапляє учасник, якого характеризують, вся інша частина висловлення перебуває в ремі, при цьому акцент падає на компонент смислу «має місце».

5. Дискурсивне функціонування таких висловлень характеризується тим, що вони є відправною точкою для логічних висновків.

У сучасній китайській мові основним засобом вираження експерієнтивного значення виступає морфологічний показник 过 guò [7, с. 226]. Необхідно зазначити, що ця морфема може виступати в декількох функціях, пов'язаних між собою.

Морфема 过 guò у сучасній китайській мові може виступати як:

1. Повнозначне дієслово зі значеннями «проходити» (певне місце), «проводити» (час), «перевищувати» (певні встановлені межі) [11, с. 245]:

1) 我们的任务是过河。 Wǒmen de rènwù shì guò hé – Наше завдання – перейти річку.

2) 这两天过得可好？ Zhè liǎng tiānguò dé kě hǎo? – Ви добре провели ці два дні?

У функції повнозначного дієслова 过 guò може оформлюватися аспектуальними показниками 了 le，着 zhe，过 guo:

3) 是的，她回来了，三个月的假期只过了 1/3。 Shì de, tā huíláile, sān gè yuè de jiàqī zhǐguòle 1/3. – Так, вона повернулася, з трьох місяців канікул провела лише третину.

4) 我们正过着 40年来第二个最暖的冬天。 Wǒmen zhèng guòzhe 40 nián lái dì èr gè zuì nuǎn de dōngtiān. – Ми зараз переживаємо другу найтеплішу зиму за останні 40 років.

Крім цього, дієслово 过guò може оформлюватися різними модифікаторами, зокрема модифікаторами напрямку, модифікаторами тривалості, кратності, образу дії [11, с. 245].

5) 如果您过一阵儿还活着，那自然也就证明了。 Rúguǒ nínguò yīzhèn er hái huózhe, nà zìrán yě jiù zhèngmíng le. – Якщо ти проведеш [тут] певний період і ще будеш живий, то, природно, це і буде свідченням.

6) 马钢，你过来。 Mǎ Gāng, nǐ guòlái – Ма Ган, підійди.

Наступна функція морфеми 过 guò – модифікатор напрямку, в якій вона, приєднуючись до дієслів зі значенням руху, виступає у значенні «пройти», «пройти повз», «рухатися з однієї точки до іншої», «змінити напрямок руху», «перевершити, перебороти» [11, с. 246]. Ці значення зберігають зв'язок і є похідними від значення повнозначного дієслова 过guò.

7) 实验主任见到汪淼后，急匆匆走过来。 Shíyàn zhǔrèn jiàn dào wāng miǎo hòu, jícōngcōng zǒu guòlái. – Після того, як керівник лабораторії побачив Ван Мяо, то одразу поспіхом підійшов до нього.

8) 我惊奇地回过了头。 Wǒ jīngqí de huíguòle tóu. – Я здивовано обернувся.

9) 你能跑过我。 Nǐ néng pǎoguò wǒ. – Ти можеш мене перебігати.

Морфема 过 guò також виступає як службове слово, виконуючи функцію аспектуального морфологічного показника. Службові значення морфеми 过 guo включають [11, с. 246–247]:

1. Вираження завершеності дії. Структура реалізації цього значення V+过 guò подібна до структури, в якій морфема 过 guò виступає модифікатором напрямку, але на відміну від конструкцій з модифікатором, ця структура не може бути трансформована у форму потенційного способу за допомогою інфіксів –得 de-/-不 bu-, і може оформлюватися не аспектуальним морфологічним показником 了le, а омографічною йому фразовою модальною часткою 了 le：

10) 简单地吃过午饭后，他倒头便睡，由于昨天夜里没睡好，一觉睡醒后都快五点了。 Jiǎndānde chīguò wǔfàn hòu, tā dǎotóu biàn shuì, yóuyú zuótiān yèlǐ méi shuì hǎo, yī jué shuì xǐng hòu dōu kuài wǔ diǎnle. – Пообідавши по-простому, він ліг спати, оскільки вчора вночі не спав; коли прокинувся – була вже майже п'ята година.

11) 给你，我已经签过字了。 Gěi nǐ, wǒ yǐjīng qiānguò zìle. – Це тобі, я вже підписав.

2. Вираження експерієнтивності. Морфема 过 guò, оформлюючи дієслово або прикметник, вказує, що певна подія була пережита відповідно до певного референтного часу, як мінімум раз, або ж пережита в невизначений минулий час, як мінімум один раз. Фокусом речення з експерієнтивним маркером 过 guo буде те, що дія (ситуація) відбувалася як мінімум один раз.

Основна структура вираження експерієнтивного значення в китайській мові – V+过 guò або V+过 guò+O：

12) 我跟你说过的，要给中央写信。 Wǒ gēn nǐ shuōguò de, yào gěi zhōngyāng xiě xìn. Я тобі казав, треба вірити Центру.

13) 哟，你还看过老舍的《茶馆》，文艺青年？ Yō, nǐ hái kànguò lǎoshě de “cháguǎn”, wényì qīngnián? – Ой, ти читав «Чайхану» Лао Ше, ти з «освіченої молоді»?

Експерієнтивний показник 过 guo зазвичай не може використовуватися з дієсловами, в семантиці яких слабко виражена динамічність (知道 zhīdào，以为 yǐwéi，认为 rènwéi，在 zài тощо) [11, с. 246], а також через те, що семантика експерієнтивності передбачає кратність дії, не може використовуватися з дієсловами, що вказують на процеси, які не повторюються (死 sǐ， 老 lǎo) [7, с. 230].

Розглянемо семантичні особливості аспектуального показника експерієнтивності 过 guo.

Семантика експерієнтивності означає, що речення має мати екзистенційне комунікативне, тобто повідомлення факту, що певна ситуація мала місце. Тань Аошуан зазначає, що комунікативна мета таких висловлень – це підтвердження факту дії, основний акцент таких висловлень зосереджується на повідомленні, чи була (мала місце) чи не була (не мала місця) певна ситуація [3, с. 448].

14) 我说过，我和你们没关系了，今后请不要跟踪我！ Wǒ shuōguò, wǒ hé nǐmen méiguānxìle, jīnhòu qǐng bùyào gēnzōng wǒ! – Я казав, в мене немає зв’язків з ними, надалі прошу не слідкувати за мною.

15) 我在1990年来过。 Wǒ zài 1990 nián láiguò. – Я приїздив у 1990 році.

16) 他担任过几个大市的一把手…… Tā dānrènguò jǐ gè dà shì de yībǎshǒu…… – Він обіймав керівні посади в декількох великих містах.

У наведених прикладах вказується, що певні події мали місце (відбувалися), зокрема ситуації «інформування» (14), «приїзду» (15) або «керування» (16) визначаються як факт, що вже відбувся. Як вказує Тань Аошуан [3, с. 449], висловлювання з аспектуальним маркером 过 guo мають кваліфікативний характер (наявність певних якостей «керування» (16)). Тим самим такі висловлення протиставляються висловленням з морфологічним аспектуальним показним 了 le, які носять подієвий характер.

17) 我在1990年来了。 Wǒ zài 1990 niánláile. – Я приїхав у 1990 році.

Результативність експерієнтивного значення визначається як досягнення внутрішньої межі. Категорія експерієнтивного аспекту в китайській мові входить до групи перфективних аспектів, що визначає її як граничну та цілісну [8, с. 138], таку, що не може бути розкладена на окремі фази [10, с. 57]. Категорія експерієнтивності, на відміну від результативного аспекту в китайській мові, не передбачає досягнення певного стану або ситуації як результату певної дії, а також не передбачає вказівки на реалізацію певної дії, яка вводиться аспектуальним маркером 了 le. Граничність категорії експерієнтивності в китайській мові виявляється в тому, що певна зміна стану (певна дія) відбулася, дійшла до своєї межі (завершення), і кінцева стадія (кінцевий стан) вже не існує на момент говоріння (або у вказаний референтний час).

18) 他们好像也做过一些调查。 Tāmen hǎoxiàng yě zuòguò yīxiē diàochá. – Здається, вони також проводили деякі дослідження.

19) 他们好像也做了一些调查。Tāmen hǎoxiàng yě zuòle yīxiē diàochá. – Здається, вони також провели деякі дослідження.

20) 他们好像也做完一些调查。 Tāmen hǎoxiàng yě zuòwan yīxiē diàochá. – Здається, вони також завершили проведення деяких досліджень.

У прикладі 18 акцент падає на факт того, що відбувалися певні дослідження, які були припинені в невизначений момент до моменту мовлення, при цьому імплікується можливість того, що ці дослідження проводилися не один раз. Водночас не вказується конкретно, чи був досягнутий певний результат цих досліджень. Приклад 19 фокусується на тому, що дослідження були реалізовані, імплікує, що певний однократний процес проведення досліджень уже завершено, але знов, як і в попередньому прикладі, невідомо, чи було досягнуто конкретного результату. У прикладі 20, де використана структура з результативним модифікатором 完 wan, фокус повідомлення полягає в тому, що дослідження було доведено до кінця, тобто завершено повний цілісний процес виконання певної дії.

Розглядаючи категорії експерієнтивності та реалізації в сучасній китайській мові, що, як перфективні категорії, мають семантичну характеристику граничності, ми погоджуємося з Тань Аошуан, що протиставлення між морфологічними показниками 了 le та 过 guo як показниками граничності йде в аспекті кратність/одиничність дії [3, с. 435], хоча в деяких випадках таке протиставлення може нейтралізуватися, що буде розглянуто далі.

Наступною семантичною особливістю категорії експерієнтивності є відокремленість дії від моменту мовлення, тобто імплікація того, що підсумковий стан ситуації не зберігся на момент мовлення або в певній іншій референтній точці. Ця особливість експерієнтивності в сучасній китайській мові виявляється так:

21) 儿子是个快乐的小伙子，干过几份工作都辞了。 Érzi shì gè kuàilè de xiǎohuǒzi, gànguò jǐ fèn gōngzuò dōu cíle. – Син був веселим хлопцем, він попрацював на декількох роботах, але з усіх звільнився.

22) 一年前打前站时我就到过这个林区…… Yī nián qián dǎqiánzhàn shí wǒ jiù dàoguò zhège lín qū…… – Рік тому, виїхавши вперед за інших, я був у цьому лісі……

У наведених прикладах відокремленість дії від моменту мовлення виявляється в тому, що на момент мовлення суб’єкт уже звільнився, тобто характеристика, що він працював не декількох роботах, анульована (21). Тут відокремленість дії від моменту мовлення експлікується також і вказівкою на те, що на момент мовлення суб’єкт є звільненим з роботи. У прикладі 22 аспектуальний маркер 过 guo вказує, що суб’єкт має досвід перебування в цій місцевості (лісі), але в момент мовлення він перебуває в іншому місці. Так само відокремленість дії можна продемонструвати через протиставлення морфологічних показників 过 guo та 了 le на основі прикладу 22, оскільки:

23) 一年前打前站时我就到了这个林区…… Yī nián qián dǎqiánzhàn shí wǒ jiù dàole zhège lín qū…… – Рік тому, виїхавши вперед за інших, я прибув до цього лісу… вводить інформацію про те, що мовець і досі перебуває у вказаній місцевості.

Семантична особливість кратності категорії експерієнтивності передбачає, що ситуація, яка позначена дієсловом або прикметником, мала місце як мінімум один раз, тобто один раз або більше [3, с. 434]:

24) 叶文洁看过他写的文章，文笔很好…… Yè Wénjié kànguò tā xiě de wénzhāng, wénbǐ hěn hǎo…… – Є Веньцзє читала його статті, написані вони були непогано…

25) 他抬头看看汪淼，好像已经忘记了他们见过面。 Tā táitóu kàn kàn Wāng Miǎo, hǎoxiàng yǐjīng wàngjìle tāmen jiànguò miàn. – Він підняв голову і подивився на Ван Мяо, ніби вже забув, що вони зустрічалися.

У цих прикладах імплікується, що дія відбувалася як мінімум один раз і могла повторюватися невизначену кількість разів. Так, у прикладі 23 суб'єкт міг читати книгу як один раз, так і декілька або багато разів. Так само у прикладі 24 ситуація може розглядатися як така, що мала місце один або декілька разів.

Кратність у висловленнях з морфологічним показником експерієнтивності 过 guo також може експлікуватися за допомогою обставин, що вказують на кратність, або модифікаторів кратності. Ці засоби можуть вводити вказівку як на визначену, так і на невизначену кількість разів реалізації певної ситуації.

26) 多次找过无委会（国家无线电管理委员会），没有用，我们能玩得过中国移动、联通、网通？ Duō cì zhǎoguò wú wěi huì (guójiā wúxiàndiàn guǎnlǐ wěiyuánhuì), méiyǒu yòng, wǒmen néng wán déguò Zhōngguó Yídòng, Liántōng, Wǎngtōng? – Багато разів звертався до комітету з питань радіо, але це було марно, хіба ми можемо переграти China Mobile, China Unicom, China Netcom?

27) 上学时随便玩过几下。 Shàngxué shí suíbiàn wánguò jǐ xià. – Коли вчився, то грав декілька разів.

28) 这种把戏过去玩过两次…… Zhè zhǒng bǎxì guòqù wánguò liǎng cì…… – У минулому я двічі ламав таку комедію.

Аспектуальний показник 过 guo може використовуватися також і в ситуаціях, коли дія може розглядатися як одинична. Тань Аошуан вказує, що в таких випадках нейтралізується протиставлення морфологічних показників 过 guo та 了 le, і розмежування між цими показниками є стилістичним [3, с. 435]. На нашу думку, використання морфологічного показника 过 guo в одиничних ситуаціях у більшості ситуацій вказує, що 过 guo має не експерієнтивне значення, а значення завершення дії, що справді зближує його семантику із семантикою аспектуального маркера 了 le.

29) 她是最后一位自杀者，前天晚上，服过量安眠药。 Tā shì zuìhòu yī wèi zìshā zhě, qiántiān wǎnshàng, fú guòliàng ānmiányào. – Вона – останній самогубець, позавчора ввечері прийняла дозу снодійного.

30) 你既然受过科学训练，就应该在观测中对太阳的结构有一些了解。 Nǐ jìrán shòuguò kēxué xùnliàn, jiù yīnggāi zài guāncè zhōng duì tàiyáng de jiégòu yǒu yīxiē liǎojiě. – Хоча ти й отримав наукову підготовку, але в процесі спостереження необхідно мати певне розуміння сонячної структури.

31) 蔡成功走后，侯亮平吃过晚饭照例出门散步。 Cài Chénggōng zǒu hòu, Hóu Liàngpíng chīguò wǎnfàn zhàolì chūmén sànbù. – Після того, як Цай Ченгун пішов, Хоу Лянпін повечеряв і як зазвичай пішов прогулятися.

У ситуаціях 29 та 30 аспектуальний маркер 过 guo може розглядатися як показник завершеності дії, оскільки ситуації у 29 та 30 є одиничними й не передбачають повторюваності. Приклад 31 також виключає експерієнтивну інтерпретацію 过 guo, оскільки експерієнтивність передбачає можливість повторення дій, що неможливо у висловлюваннях з послідовним ланцюжком дій [7, с. 230]. Тим самим за своєю семантикою цей показник наближається до показника реалізації ситуації 了 le.

З іншого боку, 过 guo як маркер експерієнтивності може бути використаний в одиничних ситуаціях, але в таких ситуаціях, хоча семантика кратності й нейтралізується, але показник 过 guo зберігає експерієнтивне значення як вказівку на набуття певного досвіду або того, що певна ситуація мала місце чи була пережита.

32) 当年季昌明做过京州市公安局政委。 Dāngnián Jì Chāngmíng zuòguò Jīngzhōu shì gōng'ān jú zhèngwěi. – Того року Цзі Чанмін був комісаром департаменту громадської безпеки міста Цзінчжоу.

33) 侯亮平和丁义珍一起开过公司！ Hóu Liàngpíng hé Dīng Yìzhēn yīqǐ kai guò gōngsī! – Хоу Лянпін та Дін Ічжень разом володіли фірмою.

У прикладі 32 ситуація 做政委 zuò zhèngwěi «бути комісаром» не є повторюваною, але може бути інтерпретована як така, що мала місце й результатом якої є набуття певного досвіду. У висловленні 33 одинична ситуація «володіти фірмою» може бути інтерпретована як така, що мала місце в невизначеному минулому, і характеризується набуттям певного досвіду.

Невизначеність часу завершення категорії експерієнтивності розуміється як така, в якій момент завершення дії та настання підсумкового стану є невизначеним або навіть не є референтним. Ситуація у висловлюванні з аспектуальним показником 过 guo розглядається як завершена, але конкретний час завершення дії або існування ситуації є невизначеним моментом у минулому.

34) 三颗太阳出现过，也有人看到过，但看到它们的人不可能将信息流传下来…… Sān kē tàiyáng chūxiànguò, yěyǒu rén kàn dàoguò, dàn kàn dào tāmen de rén bù kěnéng jiāng xìnxī liúchuán xiàlái…… – Три сонця з'являлися, були люди, які їх бачили, але ті люди, які їх бачили, не могли передати інформацію….

35) 我是同他一起到过这里，但从不相信他的理论。 Wǒ shì tóng tā yīqǐ dàoguò zhèlǐ, dàn cóng bù xiāngxìn tā de lǐlùn. – Я разом з ним бував тут, але ніколи не вірив у його теорії.

Ситуації, описані в реченнях 34 та 35, можна розглядати як завершені, але конкретний час завершення не визначається, ці ситуації були завершені у невизначений момент у минулому. Невизначеність моменту реалізації та завершення ситуації у висловлюванні може підсилюватися використанням прислівника 曾经 céngjīng «колись»:

36) 他说，我曾经访问过中国，对中国的发展留下了很深的印象。 Tā shuō, wǒ céngjīng fǎngwènguò zhōngguó, duì zhōngguó de fā zhǎn liú xiàle hěn shēn de yìnxiàng. – Він сказав: «Я колись відвідував Китай, і в мене залишилося сильне враження від розвитку Китаю».

Навіть якщо в реченні є обставина часу, що визначає період, в який відбувалася ситуація, то завершення цієї ситуації може відбутися в будь-який невизначений момент часу в межах цього періоду.

37) 那天晚上，我和陈海也在这里喝过一次咖啡。 Nèitiān wǎnshàng, wǒ hé Chén Hǎi yě zài zhèlǐ hēguò yīcì kāfēi. – Ввечері того дня я та Чень Хай пили тут каву.

У реченні 37 наявна обставина часу 那天晚上 nèitiān wǎnshàng ввечері того дня, але завершення ситуації, описаної у висловлюванні, відбулося в невизначений момент у межах цього періоду.

Ретроспективна точка відліку є стійким компонентом значення аспектуального показника 过 guo. Як вказує Тань Аошуан, саме цей компонент значення пов'язує морфологічний показник з вихідним значенням цієї морфеми «переміщення

у просторі повз певну точки» (залишаючи певну точку в ретроспекції [3, с. 443].

38) 李达康还真不错，迄今为止没干扰过我们！ Lǐ Dákāng hái zhēn bùcuò, qìjīn wéizhǐ méi gānrǎoguò wǒmen! – Лі Дакан дійсно непоганий, аж до сьогодні не заважав нам.

Під час використання показника 过 guo мовець займає ретроспективну позицію.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Аспектуальна категорія експерієнтивності в сучасній китайській мові у своїй семантиці включає такі компоненти, як: фактичність; результативність; відокремленість дії від моменту мовлення; кратність; невизначеність часу завершення дії; ретроспективна точка відліку.

Ці семантичні компоненти визначають категорію експерієнтивності та її місце в аспектуальній системі китайської мови. Семантика експерієнтивності розкривається і під час взаємодії граматичного показника із синтаксичними засобами (обставинами часу та модифікаторами).

Перспективи подальшого дослідження включають вивчення взаємодії граматичного показника категорії експерієнтивності з різними акціональними класами дієслів, питання нейтралізації експерієнтивного значення, а також взаємозв'язку категорій експерієнтивності та реалізації ситуації.

Література:

1. Вострикова Н.В. Типология средств выражения экспериентивного значения : автореф. дис. на соискание степени канд. филолог. наук. Москва, 2010. 26 с.
2. Падучева Е.В. Семантические исследования (Семантика времени и вида в русском языке. Семантика нарратива). Москва : Школа «Языки русской культуры», 1996. 464 с.
3. Тань Аошуан. Проблемы скрытой грамматики: Синтаксис, семантика и прагматика языка изолирующего строя (на примере китайского языка). Москва : Языки славянской культуры, 2002. 896 с.
4. Bybee J., Perkins R., Pagliuca W. The Evolution of Grammar. Tense, Aspect and Modality in the Languages of the World. The University of Chicago Press, 1994. 398 p.
5. Comrie B. Aspect. An Introduction to the Study of Verbal Aspect and Related Problems. Cambridge University Press, 1976. 142 p.
6. Dahl O. Tense and Aspect Systems. Basil Blackweii Ltd, 1985. 213 p.
7. Li Ch., Thompson S. Mandarin Chinese. A Functional Reference Grammar. University of California Press, 1989. 691 p.
8. McEnery Tony, Xiao Robert. Aspect in Mandarin Chinese: A corpus-based study. John Benjamins Publishing Company, 2004. 303 p.
9. Smith C. The Parameter of Aspect. Kluwer Academic Publishers, 1997. 349 p.
10. 戴耀晶。现代汉语时体系统研究。 江苏教育出版社， 1997 年。 177 页。
11. 吕叔湘。现代汉语八百词。 北京：商务印书馆，1999年。 760 页。

Merzliuk D. Semantic features of the category of experientivity in the modern Chinese language

Summary. The given article deals with the semantic features of the aspectual category of experientivity in the Modern Chinese language. Nowadays, linguistic studies of aspectual semantics determine such basic components of experientivity as: factuality, resultativity, action discreteness with the moment of speech, multiplicity, indefiniteness of the time of termination of action and retrospective reference point. These components determine the position of the category of experientivity in the aspectual system of the Modern Chinese language; they are realized in the interaction of grammar marker with syntactic means. In the article was analyzed the realization of those components, particularly the realization of those semantic components by the morphological marker过 guo. The category of experientivity presents a certain situation as the situation was held indefinite amount of times (at least once) respectively to the moment of speech or another referential time. Thus, the main feature of the utterance with experientive marker in the Chinese language is the characterization of a certain object or attribution to it a certain experience. In the modern studies of the category of aspectuality, experientive (or existential) meaning is consider to be a part of the category of perfect, so it is determined as aspectual-temporal category. In the conditions of lack of temporal morphological markers, aspectual grammar markers can function as the indication of temporal reference of a certain situation. The main mean of the realization of the experientive semantics in the Chinese language is morphological marker过 guo. Morpheme过 guo can act as a verb, complement of the direction and as aspectual marker. In the Modern Chinese language semantics of experientive marker过 guo includes all the stated components, it indicates that a certain situation took place in the indefinite past at least once, at the same time the situation is terminated, and in the moment of speech or another referent time do not exist. On the other side, in certain contexts semantics of experientivity of the grammatical marker过 guo can be neutralized, so the function of that marker can approach to the function of the marker of realization了 le.

Key words: aspectuiality, experientivity, factuality, multiplicity, resultativity, telicity.